

METHODS OF TEACHING YOUNG PEOPLE, DEVELOPMENT OF SPEECH FUNCTIONS AND GENERAL KNOWLEDGE OF THE WORLD

Collective monograph

ISBN 979-8-89443-784-2

DOI 10.46299/ISG.2024.MONO.PED.3

BOSTON(USA)-2024

ISBN – 979-8-89443-784-2

DOI – 10.46299/ISG.2024.MONO.PED.3

*Methods of teaching young
people, development of speech
functions and general knowledge
of the world*

Collective monograph

Boston 2024

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

ISBN – 979-8-89443-784-2

DOI – 10.46299/ISG.2024.MONO.PED.3

Authors – Апанасенко А., Тищенко В., Дядечко І., Конох А., Конох А., Конох О., Товсто'пячко Ф., Solomnikova K., Polovina O., Венгловська О., Дем'яненко В., Марамуха Н., Тищенко В., Верітов О., Олексюк Н., Гукалюк А., Kalenyk M., Yurko N., Romanchuk O., Kholiavka V., Danylevych M., Musikevych T.

REVIEWERS

Kazachiner Olena – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Human Health, Rehabilitation and Special Psychology, Kharkiv National Pedagogical University named after G.S. Skovoroda.

Published by Primedia eLaunch

<https://primediaelaunch.com/>

Text Copyright © 2024 by the International Science Group(isg-konf.com) and authors.

Illustrations © 2024 by the International Science Group and authors.

Cover design: International Science Group(isg-konf.com). ©

Cover art: International Science Group(isg-konf.com). ©

All rights reserved. Printed in the United States of America. No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted, in any form or by any means, or stored in a data base or retrieval system, without the prior written permission of the publisher. The content and reliability of the articles are the responsibility of the authors. When using and borrowing materials reference to the publication is required.

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe and Ukraine. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science.

The recommended citation for this publication is:

Methods of teaching young people, development of speech functions and general knowledge of the world: collective monograph / Solomnikova K., Polovina O. – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2024. 157 p. Available at: DOI – 10.46299/ISG.2024.MONO.PED.3

TABLE OF CONTENTS

1. OLYMPIC AND PROFESSIONAL SPORTS		
1.1	Апанасенко А. ¹ , Тищенко В. ² , Дядечко І. ¹ ФІЗІОЛОГІЧНІ ТА ТАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ГРАВЦІВ У СУЧАСНОМУ ГАНДБОЛІ ¹ кафедра фізичної культури і спорту, Запорізький національний університет ² кафедра теорії та методики фізичної культури і спорту, Запорізький національний університет	5
2. PHYSICAL CULTURE, PHYSICAL EDUCATION		
2.1	Конох А. ¹ , Конох А. ² , Конох О. ² ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗІ СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ "ЕКОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ" ¹ Кафедра теорії та методики фізичної культури і спорту, Запорізького національного університету, Запоріжжя, Україна ² Кафедра туризму, рекреації та готельно-ресторанної справи, Запорізького національного університету, Запоріжжя, Україна	28
2.2	Товсто'пятко Ф. ¹ ЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ТРАДИЦІЙНИХ ІГОР У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДИТИНИ ¹ кафедра теорії та методики фізичної культури і спорту, Запорізький національний університет	41
3. PRESCHOOL PEDAGOGY		
3.1	Solomnikova K. ¹ , Polovina O. ¹ NEUROBIOLOGICAL BASIS OF MUSIC AND RHYTHM IN CHILDREN EARLY AGE ¹ Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University	54
4. THEORY AND METHODOLOGY OF PROFESSIONAL EDUCATION		
4.1	Венгловська О. ¹ , Дем'яненко В. ¹ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ВЗАЄМОДІЇ З ДІТЬМИ РАНЬОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНОЇ ТА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИК ¹ Кафедра освітології та психолого-педагогічних наук, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна	73

METHODS OF TEACHING YOUNG PEOPLE, DEVELOPMENT OF SPEECH FUNCTIONS
AND GENERAL KNOWLEDGE OF THE WORLD

4.2	<p>Марамуха Н.¹, Тищенко В.¹, Верітов О.³</p> <p>ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ БАКАЛАВРІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ ДО НАДАННЯ ДОЛІКАРСЬКОЇ ДОПОМОГИ</p> <p>¹ кафедра теорії та методики фізичної культури і спорту, Запорізький національний університет</p> <p>³ кафедра фізичної культури і спорту, Запорізький національний університет</p>	82
4.3	<p>Олексюк Н.¹, Гукалюк А.¹</p> <p>МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ</p> <p>¹ Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка</p>	91
5.	THEORY AND TEACHING METHODS	
5.1	<p>Kalenyk M.¹</p> <p>APPLICATION OF MIND MAPPING TECHNIQUE IN TEACHING PHYSICS IN GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS</p> <p>¹ Sumy State Pedagogical University name after A. Makarenko</p>	100
5.2	<p>Yurko N.¹, Romanchuk O.¹, Kholiavka V.², Danylevych M.³, Musikevych T.⁴</p> <p>TOURISM, RECREATION AND HEALTH-RELATED FITNESS: EDUCATIONAL RESOURCES</p> <p>¹ Department of Ukrainian and Foreign Languages, Ivan Boberskyi Lviv State University of Physical Culture</p> <p>² Department of Economics and Management, Ivan Boberskyi Lviv State University of Physical Culture</p> <p>³ Department of Tourism, Ivan Boberskyi Lviv State University of Physical Culture</p> <p>⁴ Department of Fitness and Recreation, Ivan Boberskyi Lviv State University of Physical Culture</p>	135
	REFERENCES	145

4.3 Механізми формування соціальної компетентності майбутнього викладача закладу професійної освіти

Інтеграція України до світового та Європейського простору освіти відбувається сьогодні у надзвичайно важких умовах відкритої збройної агресії росії, необхідності зміни ціннісних орієнтирів та адаптації до екстремальних умов, інтенсивних соціокультурних перетворень, що значно ускладнює процес професійної підготовки фахівців у цілому та майбутніх викладачів закладів професійної освіти зокрема. Державі та суспільству сьогодні вкрай потрібні компетентні, конкурентоспроможні, здатні до змін, активні, творчі фахівці, які вміють швидко й ефективно розв'язувати професійні завдання, попереджувати можливі та вирішувати назрілі проблеми [80, с. 322]. Як показує аналіз функціонування багатьох освітніх систем, одним із шляхів оновлення змісту освіти є орієнтація навчальних програм на компетентнісний підхід та створення ефективних механізмів його реалізації. Компетентнісний підхід передбачає набуття освітою студентоцентричного спрямування, перехід від предметної диференціації до міждисциплінарної інтеграції [81, с. 59].

В Законі України «Про вищу освіту» компетентність визначається як динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [82]. Ми визначаємо компетентність як набуту в процесі навчання, інтегровану здатність особистості ефективно діяти в професійній та/або особистісній сферах життя [83, с. 209].

Щоб бути конкурентоздатним фахівцем необхідно не лише досконало володіти профільними фаховими компетентностями, а й дотримуватися норм соціальної поведінки, забезпечувати нормальні соціальні стосунки, виконувати соціальні функції, вміти ефективно реалізовувати соціальні дії, тобто бути

соціально зрілою особистістю – тією, що володіє соціальною компетентністю [84, с. 16].

Відродно, що у сучасній українській науковій літературі різним аспектам проблеми соціальної компетентності приділяється достатня увага. Так, зміст, структуру, функції, види, критерії з їх показниками та рівні соціальної компетентності досліджували М. Докторович, В. Масленнікова, О. Московчук, І. Сидорук, Л. Сохань, О. Субіна, В. Шахрай та ін.

Маємо зауважити, що, незважаючи на високу значимість в економіці та суспільстві, соціальна компетентність інтерпретується дуже по-різному. І. Сидорук вважає, що соціальна компетентність – це «інтегративна характеристика особистості, сукупність мотивів діяльності, цінностей, настановлень та особистісно професійних якостей і здібностей, соціальних знань, умінь, навичок, компетенцій та досвіду їх реалізації, які уможливають ефективну взаємодію майбутнього фахівця із соціумом, установами контактів із суб'єктами й об'єктами професійної взаємодії» [85, с. 14]. В. Шахрай визначає соціальну компетентність особистості як якісний ступінь її соціалізованості, цілісне інтегративне особистісне утворення, сукупність конкретних якостей, здібностей, соціальних знань, умінь, цінностей, що забезпечують інтеграцію людини в суспільстві та окремих групах на основі продуктивного виконання нею різних соціальних ролей, ефективного вирішення проблемних соціальних ситуацій та її успішну самореалізацію [86, с. 47]. Ми ж визначаємо соціальну компетентність викладача закладу професійної освіти як якість зрілої, соціально грамотної особистості, що виявляється в наявності у неї соціально значущих знань, сформованості відповідних умінь і навичок їх застосування на свідомій мотиваційно-ціннісній основі та з використанням набутого актуально важливого досвіду розв'язання різноманітних соціально значущих ситуацій у освітньому процесі й дотичних до нього видах позаосвітньої діяльності [80, с. 321].

О. Субіна називає такі компоненти соціальної компетентності: соціальна сенситивність (точність соціальної перцепції); основні навички взаємодії (репертуар умінь); навички схвалення і винагороди (істотні для усіх

соціальних ситуацій); рівновага, спокій як антитеза соціальної тривожності [87, с. 21].

У структурі соціальної компетентності особистості автор виділяє три основні компоненти: соціально-рольовий, ціннісний і комунікативний [87, с. 24]. Ми погоджуємось із авторами, і теж вважаємо, що соціальна компетентність майбутнього викладача закладу професійної освіти є складним утворенням, що включає його комунікативну, правову, політичну, інформаційну, продуктивну, моральну, психологічну, предметну, рольову та ін. компетентності [85, с. 23].

За О. Московчук, соціальна компетентність педагога передбачає наявність таких здібностей: визначати власне місце в житті суспільства, проектувати стратегії свого життя з урахуванням інших, відповідно до соціальних норм і правил; спільно визначати цілі діяльності, планувати, розробляти й реалізовувати соціальні проекти та стратегії індивідуальних і колективних дій; продуктивно співпрацювати у групі та команді, виконувати різні ролі та функції в колективі, проявляти ініціативу, підтримувати і керувати власними взаєминами з іншими; застосовувати технології трансформації та конструктивного розв'язання конфліктів, досягнення консенсусу, брати на себе відповідальність за прийняті рішення та їх виконання; визначати мету комунікації, застосовувати ефективні стратегії спілкування, уміти емоційно налаштуватися на спілкування з іншими [84, с.107].

І. Сидорук пропонує такі види соціальної компетентності: оперативна соціальна компетентність – знання про соціальні інститути і структури, їхніх представників в суспільстві; вербальна компетентність – доцільність висловів, облік контексту і підтексту вислову, відсутність труднощів в письмовій мові, варіативність інтерпретації інформації, хороша орієнтація у сфері оцінних стереотипів і шаблонів, множинність сенсів понять, що вживаються, метафорична мова; комунікативна компетентність – володіння складними комунікативними навиками та вміннями формування адекватних умінь в нових соціальних структурах, знання культурних норм і обмежень в спілкуванні, знання звичаїв, традицій, етикету у сфері спілкування, дотримання пристойності,

вихованість; соціально-психологічна компетентність – міжособова орієнтація; уявлення про різноманітність соціальних ролей і способів взаємодії; его-компетентність – важлива складова соціальної компетентності: усвідомлення своєї національної, статевої, станової, групової приналежності, знання своїх сильних і слабких сторін [85, с. 240].

В той же час, враховуючи, що метою освіти є не тільки передача студенту сукупності знань, умінь і навичок у певній фаховій сфері, а й формування комунікативних здібностей, толерантності, демократичних, морально-етичних цінностей, загальнокультурного світогляду, здатності до емпатії та саморозвитку, само актуалізації, соціальна компетентність при підготовці викладачів виступає не лише важливою ключовою компетентністю, але й лежить в основі професійно-профільної підготовки як важливий елемент методології гуманітарного пізнання [81, с. 322].

Практичний досвід вказує на те, що, – з одного боку, соціальна компетентність затребувана практично в усіх сферах суспільного життя і тому є складовою багатьох ключових компетентностей, з іншого – залежно від контексту вона конкретизується по-різному. Ця обставина часто зумовлює негативні наслідки. Так, закиди щодо браку соціальної компетентності можуть використовуватися для персоналізації відповідальності за невдачі в роботі і нашкодити кар'єрі співробітника [87, с. 19].

Формування соціальної компетентності є важливою складовою підготовки педагогічних кадрів, на яких покладена відповідальна соціальна місія – творення духовної культури, в якій особистість реалізує людські цінності, повноту своїх внутрішніх переживань. Ми усвідомлюємо, що компетентності, як правило, не можуть бути цілком сформовані однією дисципліною або практикою, набуття студентам компетентностей є циклічним інтегративним процесом, в якому окрім змісту освіти важливі також форми і технології навчання і викладання [88, с. 70].

Щодо механізмів формування соціальної компетентності майбутніх викладачів закладів професійної освіти на різних освітніх рівнях – бакалаврському та магістерському – то тут можна стверджувати, що на

бакалаврському рівні підготовки у майбутніх фахівців мають формуватися базові знання і розуміння тих людських якостей, які є складовими соціальної компетентності викладача та логічно пов'язані між собою своєю людинознавчою орієнтацією, а саме: самоідентичності, комунікативних здібностей, толерантності, педагогічного такту, здатності до емпатії, ерудиції, ширості. Важливими соціальними компетенціями на бакалаврському рівні підготовки є: опанування основ професійної мови, формування світогляду, самостійності суджень, підвищення вимог до моральних якостей, формування самооцінки й прагнення до самовиховання. Оскільки практична підготовка передбачає безпосереднє визначення студентом, яким чином він може застосовувати набуті знання на практиці, то в цей період відбувається формування необхідних здібностей для реалізації соціальної компетентності на практичному досвіді [89, с. 142] .

Формування соціальної компетентності на магістерському рівні підготовки передбачає переосмислення студентом набутих на бакалаврському рівні знань через опанування дисциплін, які формують цілісне світоглядне бачення та дозволяють зрозуміти причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та окремої особистості.

Найефективнішими механізмами формування соціальної компетентності майбутніх викладачів закладів професійної освіти є активні та інтерактивні форми і методи навчання: проблемні лекції, спецсемінари, інтерактивна робота в групі, різні види усних та письмових робіт, вивчення базових текстів з використанням сучасних технологій і процедур аналізу, самостійне дослідження обраної проблематики. Їх використання зміцнює ідеї «студентоцентрованого» навчання, під час якого акцент переноситься на формування у здобувачів освіти особистісних здібностей, поглиблення й закріплення теоретичних і практичних знань, вироблення аналітичних та прикладних навичок. Результатом застосування таких форм і методів є не тільки знання в професійній та соціально-культурній сферах, а й навички діяльності, які випускник здатний адаптувати і розвивати в мінливих умовах соціального життя [85, с. 20].

До механізмів формування соціальної компетентності майбутніх викладачів закладів професійної освіти відносимо: активні (неімітаційні (проблемна лекція, лекція вдвох, лекція із задалегідь запланованими помилками, лекція прес-конференція, евристична бесіда, навчальна дискусія, самостійна робота з літературою, семінари, дискусії); ігрові (ділова гра, педагогічні ситуації, педагогічні завдання, ситуація інсценування різної діяльності); неігрові (колективна розумова діяльність, ТРВЗ тощо) та інтерактивні форми та методи навчання методи кооперативного навчання (робота в парах, трійках, карусель, робота в малих групах, акваріум тощо); методи колективно-групового навчання (мікрофон, незакінчені речення, мозковий штурм, ажурна пилка та ін.); методи ситуативного моделювання (імітаційні ігри, рольова гра, драматизація та ін.); методи опрацювання дискусійних питань (метод ПРЕС, займи позицію, кейс-метод, дискусія тощо)) [84, с. 210].

Реалізація окреслених механізмів передбачає забезпечення певних умов організації навчального процесу, серед них:

➤ забезпечення національної спрямованості освіти, що полягає у невіддільності освіти від національної основи, в органічному поєднанні освіти з історією і народними традиціями, збереженні та збагаченні національних цінностей українського народу та інших народів і націй;

➤ гуманізація освіти, що полягає в утвердженні людини як найвищої соціальної цінності і спрямована на створення нового зразка освіти, який передбачає пріоритет освіти, орієнтованої на особистість учня (особистісно-орієнтованої) над освітою, орієнтованою на «знання предмета»; найповніше розкриття здібностей учня, задоволення його різноманітних освітніх потреб, виховання почуття власної гідності, свободи, гармонії стосунків з навколишнім середовищем;

➤ перенесення акценту з навчальної діяльності педагога на навчально-пізнавальну діяльність учня. Чим різноманітнішою і продуктивнішою є значима для особистості діяльність, тим ефективніше відбувається освітній процес.

Діяльнісний підхід дозволяє «перетворити» педагогічні завдання в «особистісний сенс» діяльності особистості;

➤ гуманітаризація освіти, що покликана формувати духовність, культуру особистості, планетарне мислення, цілісну картину світу;

➤ перехід від переважно інформативних форм до активних методів і технологій навчання з використанням елементів проблемності, наукового пошуку, самостійної роботи тих, хто навчається;

➤ створення умов для самоствердження, самореалізації і самовизначення особистості, що є результатом її самоорганізації. Самоорганізація відбувається за педагогічної підтримки, яка опирається здебільшого на внутрішні джерела розвитку студента;

➤ перетворення позиції педагога і позиції учня в особистісно-рівноправні, в партнерські позиції, пов'язане зі зміною ролей і функцій учасників педагогічного процесу;

➤ забезпечення творчої спрямованості освітнього процесу, – перехід до розвиваючих, активізуючих засобів організації освітнього процесу, що передбачають стимулювання, організацію творчої, самостійної діяльності учнів/студентів;

➤ формування безперервної системи освіти, що дозволяє постійно поглиблювати загальноосвітню підготовку, дає можливість досягнення цілісності та наступності у навчанні й вихованні; перетворення освіти у процес саморозвитку, що триває упродовж всього життя людини [88, с. 64; 89, с. 132].

Визначення дієвості тих чи інших механізмів можливе при застосуванні методу моделювання. Під моделлю розуміємо об'єкт (уявну або реальну систему), котрий, відображаючи, у певному розумінні, об'єкт дослідження, схематично відтворює його та дозволяє отримати про нього нову інформацію. Перевагою моделі є те, що вона фіксує існуючий рівень пізнання про досліджуваний об'єкт. Неможливо створити універсальну модель, кожна з них дає лише наближений опис явища, причому в різних моделях знаходять відображення різні його властивості. До моделювання звертаються тоді, коли

досліджувати реальний об'єкт з усією сукупністю його властивостей недоцільно, незручно або неможливо. Моделювання широко використовується в дослідженні систем різної природи, однак особливого значення набуває як ефективний інструмент прогнозування розвитку соціальних процесів, які властиві конкретному соціуму. Проектування моделі формування соціальної компетентності викладача в умовах багаторівневої освіти передбачає розробку та реалізацію системи заходів, які в гармонійному поєднанні дозволять забезпечити оптимальні умови вирішення питання формування умінь та навичок, які перетворюють знання у потенційні здатності щодо забезпечення необхідних у педагогічній діяльності професійних функцій [89, с. 129].

Модель організації освітнього процесу майбутніх викладачів закладів професійної освіти має відображати процес оволодіння студентами системою загальноосвітніх та фахових знань, на основі яких розвиваються особливі здатності, які в кінцевому результаті формують соціально важливі якості викладача. Означена модель покликана відтворити найважливіші взаємозв'язки між ключовими структурними елементами досліджуваної системи з метою налагодження якісного її функціонування та подальшого розвитку Моделювання процесу надання соціальних послуг у територіальній громаді як запорука ефективності професійної діяльності фахівця із соціальної роботи. Метод моделювання в останні роки широко використовується в науці, оскільки моделювання дозволяє глибше зрозуміти сутність об'єкта дослідження. Настільки ж широко даний метод використовується в практиці людської діяльності, при чому наразі цей метод все частіше застосовується в гуманітарних сферах [89, с. 31].

Таким чином, формування соціальної компетентності майбутніх викладачів закладів професійної освіти передбачає розробку та реалізацію системи заходів, які в гармонійному поєднанні дозволять забезпечити оптимальні умови вирішення питання вироблення вмінь і навичок, що перетворюють знання на потенційні здатності щодо забезпечення необхідних у педагогічній діяльності професійних функцій. Вважаємо, що через складнощі

організації формування соціальної компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх викладачів закладів професійної освіти, моделювання є оптимальною технологією передбачення тенденцій її функціонування та розвитку, застосування якої допоможе передбачити, а, отже, уникнути чи швидко подолати проблеми, які можуть виникнути в освітньому процесі.